

PASVALIO RAJONO GRŪŽIŲ VAIKŲ GLOBOS NAMŲ NEIGIAMO POBŪDŽIO ĮVYKIŲ IR JŲ PASEKMIŲ VAIKUI TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Neigiamo pobūdžio įvykių ir pasekmių vaikui tvarka (toliau – Tvarka) apibrėžia neigiamų įvykių – smurto, prievartos, nepriežiūros, diskriminacijos, savęs ar kitų žalojimo, įžeidinėjimų dėl rasės, religijos, negalios, asmeninių savybių, vertinimo ir šių įvykių šalinimo tvarką taikant poveikio priemones.

2. Poveikio priemonė – darbuotojo veiksmai, kuriais būtų siekiama nutraukti ar sustabdyti netinkamą Globotinio (rūpintinio) elgesį bei atkurti psichologiškai ir fiziškai saugią ir savitarpio pagarba grįstą gyvenamąją aplinką Pasvalio rajono Grūžių vaikų globos namuose (toliau – Vaikų globos namuose).

3. Tvarka parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007 m. vasario 20 d. Nr. A1-46 įsakymu (su visais aktualiais pakeitimais) „Dėl Socialinės globos normų aprašo parvartinimo“, Socialinių paslaugų priežiūros departamento rekomendacijomis dėl neigiamo pobūdžio įvykių registravimo tvarkos bei Smurto prieš vaikus ir suaugusius asmenis, turinčius negalią, prevencijos rekomendacijomis socialinės globos įstaigoms, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. V-1268 patvirtintomis rekomendacijomis dėl poveikio priemonių taikymo netinkamai besielgiantiems mokiniams.

II SKYRIUS NEIGIAMO POBŪDŽIO ĮVYKIO SAMPRATA

4. Visų nelaimingų atsitikimų Vaikų globos namuose atvejai, kurių metu buvo sužalota psichinė ir fizinė vaiko sveikata, ar kitaip buvo pažeistos vaiko teisės ir interesai, yra laikomi neigiamo pobūdžio įvykiu.

5. Tvarkos apraše naudojamos sąvokos:

5.1. **Vaikui palanki (draugiška) aplinka** – vaiko individualius poreikius atitinkanti fiziškai ir psichologiškai saugi aplinka, kurioje užtikrinamas bendravimas su vaiku, atsižvelgiant į vaiko amžių, savijautą, raidos ypatumus, jo brandą ir specifinius poreikius.

5.2. **Trumpalaikė pagalba** – socialinės globos įstaigoje paslaugų gavėjui, nustačius galimą smurto atvejį, teikiama skubi pagalba, kuri apima skubios psichologinės, socialinės, medicininės ir kitos reikalingos pagalbos ir paslaugų teikimą. Esant poreikiui, socialinės globos įstaiga trumpalaikės pagalbos suteikimui gali pasitelkti išorinius paslaugų tiekėjus.

5.3. **Ilgalaikė pagalba** – po trumpalaikės pagalbos suteikimo paslaugų gavėjui užtikrinama reikalinga pagalba ir paslaugos, skirtos šalinti dėl galimai patirto smurto kilusias pasekmes ir užtikrinti jo gerovę. Ilgalaikė pagalba turėtų būti specializuota, todėl socialinės globos namai šios pagalbos užtikrinimui pagal poreikį pasitelkia ir bendradarbiauja su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, policija, savivaldybių įstaigomis, seniūnijomis, sveikatos priežiūros įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, teisinę pagalbą teikiančiomis įstaigomis, taip pat įstaigomis bei organizacijomis, kurios teikia paslaugas, pagalbą ir paramą, reikalingą galimai nuo smurto nukentėjusiam socialinės globos įstaigos paslaugų gavėjui.

5.4. **Intervencija smurto atvejais** – priemonių, mechanizmų ir veiksnių visuma, skirta laiku suteikti galimai nuo smurto nukentėjusiam paslaugų gavėjui reikalingą pagalbą, paramą ir paslaugas, skirtą pašalinti smurto pasekmes ir mažinti jo neigiamą įtaką, taip pat veiksmai, kuriuos būtina atlikti, kad, vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, apie galimą smurto atvejį būtų informuotos atitinkamos tarnybos.

5.5. **Smurto prevencija** – priemonių, mechanizmų ir veiksnių visuma, skirta užkirsti kelią bet kokioms galimybėms pasireikšti bet kokios formos smurtui socialinės globos įstaigoje ir (ar) kilti smurto rizikai.

5.6. **Smurtas prieš vaiką** – visos seksualinės prievartos, apleistumo ar aplaidžios vaiko priežiūros, kitokio jo išnaudojimo fizinio ir (ar) emocinio blogo elgesio, sukeliančio faktinę ar potencialią žalą vaiko sveikatai, išlikimui, raidai ar orumui, formos:

5.6.1. **Fizinis smurtas prieš vaiką** – faktinę ar potencialią fizinę žalą vaiko sveikatai sukeltantys veiksmai, sąveikos (ar jos nebuvimo) su vaiku metu (pagal Pasaulio sveikatos organizaciją (toliau – PSO), taip pat smurtautojo veiksmai, dėl kurių sutrikdoma asmens sveikata, jis susargdinamas arba sužalojamas jo kūnas, pažeidžiamas audinių (organų) vientisumas arba sutrikdomos jų funkcijos. Fizinio smurto veiksnių pobūdis gali būti įvairus: smūgiai, mušimas, žalojimas ir kitoks poveikis vaiko kūno išoriniam paviršiui ir jo vidaus organams, panaudojant fizinę jėgą, šaltąjį ar šaunamąjį ginklą arba kitus daiktus, skysčius, medžiagas ir kt.

5.6.2. **Seksualinis smurtas prieš vaiką** – vaiko raidos požiūriu priklausomų vaikų ir paauglių įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, nevysiškai suvokia, nesugeba į tai tinkamai reaguoti, kuri pažeidžia socialinius tabu ir kuria tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ir (ar) gauti su šia sritimi susijusį pelną (pagal PSO). Seksualinės prievartos formos: seksualiniai santykiai, susiję su prasiskverbimu (vaginaliniai, analiniai, oraliniai santykiai); daiktų kišimas į lytinius organus; vaiko vertimas masturbuoti, glostyti suaugusiojo lytinius organus; vaiko glostymas, masturbavimas, bučiavimas, siekiant seksualiai pasitenkinti; lytinių organų demonstravimas vaikui; kalbėjimas su vaiku seksualinio pobūdžio kalba, nepadorių gestų demonstravimas.

5.6.3. **Psichologinis smurtas prieš vaiką** – nuvertinimo, menkinimo, žeminimo, šmeižto, padarymo „atpirkimo ožiu“, grasinimo, gąsdinimo, atskyrimo, kvailinimo ar kitokie ne fizinio kontakto priešiški elgsenos modeliai, judėjimo laisvę apribojantys veiksmai, sukeltantys ar sudarantys sąlygas sukelti žalą vaiko fizinei, emocinei, psichinei, dvasinei, moralinei ar socialinei sveikatai ir vystymuisi. Psichologinis smurtas gali būti įvairių formų: pastovi kritika, šauksmai, tyčiojimas, jausmų ignoravimas, žeminimas ir kt.

6. Vaikai, globojami (rūpinami) Vaikų globos namuose, yra ginami ir saugomi nuo fizinės, psichologinės, materialinės, seksualinės prievartos, nepriežiūros, diskriminacijos, savęs ar kitų žalojimo. Vaikų globos namuose kuriama vaikui palanki (draugiška) aplinka.

7. Esant agresyviai elgesiui, Vaikų globos namų personalas privalo užtikrinti globotinio (rūpintinio) orumą ir saugumą.

III SKYRIUS

POVEIKIO PRIEMONĖS IR PAGALBOS TEIKIMO SĄLYGOS

8. Įgyvendinant šią tvarką vadovaujama šiais principais:

8.1. *konfidencialumas* – tiek galimai nukentėjęs asmuo, tiek asmuo, kuris pranešė apie galimo smurto atvejį, tiek kiti su atveju susiję asmenys turi teisę į konfidencialumą. Tai reiškia, kad negali būti atskleisti jokie duomenys, susiję su šiais asmenimis, išskyrus tuos atvejus, kai informacija turi būti perduoda teisėtvarkos institucijoms ar kitoms kompetentingoms institucijoms. Tokiu atveju asmuo, apie kurį informacija turi būti perduota, privalo būti informuotas, kam ir kokie duomenys apie jį bus perduoti, išskyrus atvejus, kai informacija apie galimai smurtavusį asmenį perduodama teisės saugos institucijoms ar kitais įstatymų numatytais atvejais;

8.2. *anonimiškumas* – įstaigoje turi būti sudarytos sąlygos pranešti apie galimo smurto atvejį anonimiškai;

8.3. *saugumas* – galimų smurto atvejų įstaigoje nagrinėjimas, taip pat kitų šiose Rekomendacijose numatytų veiksmų ir procedūrų įgyvendinimas turi būti vykdomas pirmiausia užtikrinant paslaugų gavėjų saugumą;

8.4. *kokybiška pagalba ir kompetencijos* – įstaigos darbuotojai, kurie sprendžia smurto prieš asmenį, turintį negalią, atvejį, turi turėti tinkamas kompetencijas, žinias ir įgūdžius, kad galėtų užtikrinti sėkmingą atvejo sprendimą;

8.5. *prigimtinio teisingumo principas* – visi asmenys, susiję su smurto atveju, turi teisę pateikti savo situacijos versiją, faktus ir įrodymus, patvirtinančius jų versiją, ir būti atstovaujami pagal įstatymą.

8.6. *individualizavimo principas* – priimant su nukentėjusiu asmeniu susijusius sprendimus ir (ar) teikiant pagalbą, atsižvelgiama į individualius jo poreikius ir asmenines savybes;

8.7. *dalyvavimo principas* – pagalbos teikimo klausimai sprendžiami kartu su nukentėjusiu asmeniu ir (ar) jo atstovais, organizacijomis, ginančiomis nukentėjusio asmens teises ir interesus.

9. **Poveikio priemonė** - darbuotojo veiksmai, kuriais siekiama nutraukti ar sustabdyti netinkamą globotinio elgesį bei atkurti psichologiškai ir fiziškai saugią ir savitarpio pagarba grįstą gyvenamąją aplinką.

10. Planuojant ir taikant poveikio priemonę nukentėjusiam globotiniui (rūpintiniui) svarbu siekti:

10.1. išvengti galimo tolesnio vaiko traumavimo bendraujant su smurtautoju;

10.2. atpažinti trauminio patyrimo signalus ir juos koreguoti. Suteikti nukentėjusiam vaikui dėmesį, t. y. *išklausti, priimti ir nekritikuoti vaiko jausmų* (jis turi teisę ir gali jaustis liūdnas, piktas ir pan.), padėti įveikti jų trauminės patirties pasekmes. Vykdyti stebėjimą: teikti pagalbą, būti šalia, jei tai reikalinga, jei to nori vaikas. Jei išvelgiama, kad vaikui kyla grėsmė – darbuotojo yra būnama šalia ir vaikui nepageidaujant ir kt.;

10.3. sumažinti kitų galimų stresorių įtaką, t.y. galimo vietos pasikeitimo, ilgesnį laiką buvimą nebendraujant su jam svarbiais asmenimis ir pan.;

10.4. situaciją spręsti Vaikų globos namuose, šeimynos ir individualiu lygiu.

11. Darbuotojas, siekdamas užtikrinti Vaikų globos namų bendruomenės narių ir (ar) kitų globotinių (rūpintinių) saugumą, gali taikyti šias poveikio priemones ar imtis šių veiksmų:

11.1. pakeisti globotinio (rūpintinio) buvimo vietą (perkelti į II aukštą – Šeimos krizių centrą);

11.2. iškviesti ar susisiekti telefonu su Vaikų globos namų vadovu ar įgaliotu asmeniu;

11.3. organizuoti globotinio (rūpintinio) daiktų patikrinimą;

11.4. kviesti greitąją pagalbą, policijos pareigūnus;

11.5. taikyti pagrįstus fizinius veiksmus vaiko atžvilgiu. **Pagrįsti fiziniai darbuotojo veiksmai** – su fiziniu kontaktu susiję darbuotojo veiksmai globotinio (rūpintinio) atžvilgiu, kurių gali būti imamasi siekiant nutraukti globotinio (rūpintinio) elgesį, keliantį realų pavojų jo paties ir (ar) kitų asmenų gyvybei, sveikatai, psichologiniam ar fiziniam saugumui arba turtui, arba užkirsti jam kelią. Vaikų globos namų darbuotojas pagrįstus fizinius veiksmus vaiko atžvilgiu gali taikyti tik tais atvejais, kai siekiama:

11.5.1. apsaugoti vaiką nuo savęs ar kitų asmenų (su)žalojimo;

11.5.2. užkirsti kelią ir (ar) nutraukti smurtinį vaiko elgesį prieš kitus vaikus, Vaikų globos namų darbuotojus ar kitus aplinkinius asmenis;

11.5.3. neleisti vaikui palikti patalpos, jeigu jo pasišalinimas kelia grėsmę jo paties ar kitų asmenų saugumui;

11.5.4. nutraukti vaikų tarpusavio muštynes, jei vaikai nereaguoja į žodinius Vaikų globos namų darbuotojo paliepimus jas nutraukti;

11.5.5. nutraukti vaiko veiksmus, kuriais niokojamas turtas, ir (ar) apsaugoti turtą nuo galimo sunaikinimo ar sugadinimo arba sustabdyti netvarką;

11.5.6. atskirti vaiką, griaunantį bendrą šeimynos tvarką ar Vaikų globos namų renginį, kai jis nepaiso pakartotinių reikalavimų ir raginimų laikytis elgesio taisyklių, išvedant jį iš patalpos, renginio.

12. Taikant poveikio priemones privalu atsižvelgti į globotinio (rūpintinio) specialiuosius ugdymosi poreikius, turimas negales, jo sveikatos būklę, psichologinę savijautą ir kitas, poveikio priemonės parinkimui ir taikymui svarbias, aplinkybes, laikytis profesionalaus požiūrio į susidariusią situaciją, ir įvertinti realų specialiųjų tarnybų (policijos, medikų) poreikį bei kreiptis pagalbos į minėtas įstaigas įvykus ekstrinei situacijai.

13. Neigiamą įvykį įvykdžiusiam ir (ar) įvykyje nukentėjusiam globotiniui (rūpintiniui) nedelsiant teikiama trumpalaikė bei ilgalaikė pagalba:

13.1. Stebima vaiko sveikatos būklė, jei yra poreikis kreipiamasi pagalbos bendruoju pagalbos telefonu 112. Sveikatos būklės stebėjimui ir gydymui sistemingai konsultuojamasi su vaiko šeimos gydytoju, užtikrinamas gydymas.

13.2. Po įvykio vaikas nukreipiamas psichologo konsultacijoms, intensyvinama jo elgesio korekcija ar teikiama psichologinė pagalba.

13.3. Šeimynoje dirbantys darbuotojai neigiamą įvykį patyrusiam vaikui teikia emocinį palaikymą, padėrinimą, stiprinamas individualus darbas.

13.4. Šeimynos socialiniai darbuotojai tarpininkaudami su Vaikų globos namų direktoriaus pavaduotoja socialiniams reikalams bei specialistais numato konkrečias priemones, kurios padėtų vaikui. Konkretios priemonės fiksuojamos Neigiamo pobūdžio įvykių ir jų pasekmių asmeniui, vaikui aptarimo aprašymo sąsiuvinyje, kuris yra socialinių darbuotojų kabinete, užrakinamoje spintoje. Individualus darbas fiksuojamas vaiko veiklos vertinimo ir socialinių paslaugų dienoraštyje.

13.5. Ilgalaikė pagalba turi būti specializuota. Vaikų globos namai ilgalaikės pagalbos užtikrinimui pagal poreikį pasitelkia ir bendradarbiauja su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio apskrities Pasvalio rajone specialistais, policija, Pasvalio rajono savivaldybės Socialinės paramos ir sveikatos skyriumi, tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriumi, Pasvalio savivaldybės įstaigomis, seniūnijomis, sveikatos priežiūros įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, teisinę pagalbą teikiančiomis įstaigomis, taip pat įstaigomis bei organizacijomis, kurios teikia paslaugas, pagalbą ir paramą, reikalingą galimai nuo smurto nukentėjusiam socialinės globos įstaigos paslaugų gavėjui.

IV SKYRIUS NEIGIAMO POBŪDŽIO ĮVYKIŲ REGISTRAVIMO TVARKA

14. Visi šioje tvarkoje aprašyti neigiamo pobūdžio įvykiai, taikytos poveikio priemonės yra fiksuojamos Neigiamo pobūdžio įvykių ir jų pasekmių asmeniui, vaikui aptarimo aprašymo sąsiuvinyje (toliau – aprašymo sąsiuvinys), kuris yra socialinių darbuotojų kabinete, užrakinamoje spintoje. Aprašymo sąsiuvinyje turi būti pateikta ši informacija:

14.1. Įvykio aprašymas (*situacija*);

14.2. Pasekmės (*kas įvyko?, kokia padaryta žala?*);

14.3. Poveikio priemonės taikymo priežastis (*kodėl buvo imtasi tokių priemonių?*);

14.4. Pritaikyta poveikio priemonė (*kokius veiksmus atliko darbuotojas, kokios panaudotos priemonės?*);

14.5. Prevencija (*kas planuojama daryti toliau, kad išvengti tokių įvykių?*)

14.6. Informacijos pateikimas kitoms institucijoms;

14.7. Apie įvykusį Neigiamo pobūdžio įvykį direktoriaus pavaduotoja socialiniams reikalams elektroniniu paštu informuoja Panevėžio apskrities Pasvalio rajone VTAS specialistus, Pasvalio rajono savivaldybės Socialinės paramos ir sveikatos skyrių bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių.

15. Neigiamo pobūdžio įvykius Aprašymo sąsiuvinyje fiksuoja šeimynų socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai.

16. Neigiamo pobūdžio įvykius, juos sukėlusias priežastis ir pasekmes analizuoja šeimynos socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai bei socialinis pedagogas. Esant poreikiui

Neigiamo pobūdžio įvykius, juos sukėlusias priežastys ir pasekmės analizuojamos kartu su vaikų globos namų administracija.

17. Šeimynų socialiniai darbuotojai pasitelkdami socialinį pedagogą atsakingi už neigiamo pobūdžio įvykių prevenciją, priimtų sprendimų neigiamiems įvykiams šalinti įgyvendinimą, vaiko apsaugos nuo neigiamo poveikio įvykių užtikrinimą, tolimesnį darbą su neigiamo pobūdžio įvyki patyrusiu vaiku, šeimynos komandos telkimą neigiamo pobūdžio įvykiams išvengti. Šeimynos socialiniai darbuotojai dėl neigiamų įvykių prevencijos nuolat bendradarbiauja su socialiniu pedagogu. Socialinis pedagogas vykdo smurto prevenciją Vaikų globos namuose iki einamųjų metų kovo 1 d. sparendamas smurto prevencijos priemonių planą, kuris tvirtinamas Vaikų globos namų vadovo.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

18. Tvarkos vykdymą kontroliuoja Vaikų globos namų vadovas.

19. Tvarka gali būti keičiama pasikeitus teisės aktų nuostatoms, atsižvelgiant į Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie SADM, LR Valstybės vaiko teisių ir įvaikinimo tarnybos, LR Seimo kontrolieriaus įstaigos, kitų tarnybų rekomendacijomis.

20. Tvarka yra tvirtinama Vaikų globos namų direktoriaus įsakymu.

21. Tvarka yra privaloma visiems Vaikų globos namų šeimynoje dirbantiems darbuotojams, specialistams, teikiantiems socialinę globą vaikams netekusiems tėvų globos. Su tvarkos aprašu visi darbuotojai supažindinami pasirašytinai.

Parengė: direktoriaus pavaduotoja socialiniams reikalams Loreta Petrauskienė
